

Motion till riksdagen 2018/19:2784

av **Lars Hjälmered m.fl. (M)**

Ett tryggt och hållbart energisystem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på alla relevanta energislag, inklusive kärnkraft, och på forskning och demonstrationsanläggningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en konkurrenskraftsutredning med uppdrag att analysera den svenska elmarknaden ur ett internationellt perspektiv samt att se över framtida överföringsbehov, olika tekniska lösningar och systemtjänster och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att minska tullar och andra handelshinder på miljövänlig energiteknik, såsom solceller, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för goda möjligheter att nyttja olika råvaror från skog, jordbruk och hav för produktion av olika former av biodrivmedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förkorta handläggningstiderna vid nätutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nätutbyggnad ska ske på ett mer transparent sätt jämte att samhällsekonomiska bedömningar görs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur energilagrar kan användas mer effektivt i energisystemet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av återkommande analyser av läget på den svenska energimarknaden inkluderande effektläge och lämpligen i samråd med aktörer på övriga nordisk-baltiska marknaden och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för att ta till vara fjärr- och kraftvärme och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges välfärd, jobb och konkurrenskraft är beroende av en fungerande energipolitik. En trygg elförsörjning är en förutsättning för att Sverige inte ska stanna och gör vår vardag både säker och bekväm – oftast utan att vi tänker på det. Den svenska energipolitiken ska värna klimatet, vara ekologiskt hållbar, säkra el till konkurrenskraftiga priser och garantera att el finns när den behövs.

Genom energiöverenskommelsen 2016 har långsiktiga spelregler säkerställts i energi-politiken genom förnybar energiproduktion, utfasning av fossila bränslen och förutsättningar för kontrollerade generationsskiften i den svenska kärnkraften. Samtidigt finns frågor som inte hanterats inom ramen för energiöverenskommelsen, såsom behovet av investeringar i såväl elnät som elproduktion. Svenska kraftnät måste över de närmaste decennierna göra stora investeringar i såväl stamnät och regionala nät för att klara överföring och anpassning till en ny situation på elmarknaden med mer volatil elproduktion till följd av en minskande andel baskraft såsom kärnkraft. Tillgängligheten i elsystemet har på kort tid blivit akut i delar av landet och investeringar riskerar att utebli. Det slår mot jobben och välfärden direkt och på sikt. Frågan om systemtjänster (exempelvis spänningskontroll, svängmassa, reaktiv effekt) kommer också inom kort att bli svår då baskraft som normalt sett levererar systemtjänster nu avvecklas. För att klara framtida utmaningar behöver vi använda oss mer av den tekniska utveckling som har skett och som pågår på detta område, såsom smarta elnät, användarflexibilitet, internet-of-things, lagring och batterier och AI.

Fullfölj energiöverenskommelsen

En robust och stabil energiförsörjning är central för industrins konkurrenskraft såväl som för samhällets funktionssätt. Svensk basindustri, såsom gruv- och skogsindustrin, är mycket energiintensiv och känslig mot förändringar i energipriset. Ett öres prishöjning kan för enskilda företag betyda mångmiljonbelopp i ökade kostnader, motsvarande flera års löneökningar för medarbetarna och i värsta fall uppsagd personal. För att värna jobben i svensk industri är det därför viktigt att företag och konsumenter kan lita på att det finns en trygg elförsörjning, till internationellt konkurrenskraftiga priser. Energiföretagen ska ha långsiktiga spelregler och stabila villkor för sin verksamhet. Osäkerhet leder till otrygghet och uteblivna investeringar, vilket i sin tur riskerar leda till höga elpriser och att den nödvändiga klimatomställningen uteblir.

Moderaternas utgångspunkt är att vårda och fullfölja energiöverenskommelsen. I år beslutade riksdagen att bifalla proposition 2017/18:243 Vattenmiljö och vattenkraft. Den innehåller viktiga delar som är avgörande för vårdandet och värnandet av svensk vattenkraft i allmänhet och småskalig produktion i synnerhet. Till detta kommer ett antal kompletterande uppdrag som en regering behöver besluta om så snart som möjligt för att intentionerna i såväl propositionen som energiöverenskommelsen hedras. Bland annat bör Havs- och vattenmyndigheten få i uppdrag att se över föreskrifter och vägledningar om kraftigt modifierat vatten (KMV). Länsstyrelserna bör också få i uppdrag att samordna och dela information mellan sig och ett antal andra myndigheter bör få återrapporteringskrav i regleringsbrev på hur de tillämpar KMV. Därtill kvarstår ett antal skatteförslag som ska fullföljas och andra förslag som rör ny förnybar energi och en stängningsmekanism för det svensk-norska elcertifikatssystemet.

Forskning på alla relevanta energislag

Morgondagens utmaningar möter vi med morgondagens teknik. Sverige är på många områden i framkant när det gäller miljö- och energiteknik. Det är nödvändigt i strävan efter en mer klimatsmart och grön planet samtidigt som miljö- och energiteknik bidrar till svensk innovation och konkurrenskraft på en global marknad. I takt med att gröna innovationer når fler och bredare marknader kan vi bidra till att minska klimatpåverkan i världen samtidigt som vi skapar fler jobb och tillväxt i Sverige.

De insatser som görs för forskning inom ny teknik och förnybar energi är viktiga för vårt framtida energisystem. Dessa satsningar måste fortsätta, bland annat genom satsningar på demonstrationsanläggningar och utveckling av hållbara elnät. I dagsläget är det Energimyndigheten som ansvarar för att fördela statens forskningsresurser, där medlens fördelning avgörs av myndighetens utvecklingsnämnd. Inriktningen på det arbete som Energimyndigheten utför bestäms däremot av regeringen. Oberoende vilken uppfattning man har om kärnkraftens framtid så är det ett faktum att kärnkraft i någon form kommer att finnas kvar under en lång tid framöver. Kärnkraftsbolagen tar idag genom sin egen fond ansvar för kärnbränslehantering och avvecklande av uttjänade reaktorer. Men en potentiell utmaning som vi ser är inom forskning och kompetensförsörjning. Här borde det finnas möjlighet för Energimyndigheten att även stödja projekt som säkrar att vår kärnkraftshantering är av högsta klass. Sverige måste behålla och förädla forskningskompetens inom området för att kunna hantera befintliga reaktorer, ha möjlighet att bygga nya samt avveckla de äldre reaktorerna på ett säkert och ansvarsfullt sätt. Därför anser vi att Energimyndigheten ska satsa på energiforskning inom alla relevanta kraftslag, inklusive kärnkraft.

En konkurrenskraftsutredning för att analysera den svenska elmarknaden

För att möta klimatutmaningen räcker det inte att vi tar ansvar i Sverige eftersom vi bara står för en liten del av världens totala utsläpp. Hela världen behöver ställa om, men det förutsätter att miljötekniken fortsätter att utvecklas. Tillgång till effektiv ren energi och miljöteknik är på sikt en avgörande nyckelfaktor för den globala hållbara utvecklingen.

Svensk teknologi håller redan hög klass och har potential att i högre utsträckning nå en internationell marknad. Det blir en möjlighet för Sverige att såväl tillhandahålla nya jobb och företag som att bidra till en bättre miljö med mindre CO₂-utsläpp. Det gäller den inhemska svenska energiproduktionens exportmöjligheter av koldioxidfri el såväl som miljövänlig energiteknik. Här behövs insatser på flera plan för att förbättra exportmöjligheterna och motverka vanligt förekommande handelshinder, såsom höga tullar på ny miljövänlig energiteknik. Solceller är ett av flera exempel på teknik som står föremål för hinder. Det innebär att den önskvärda globala teknikspridningen går långsammare än vad som är möjligt.

Därför menar vi att en ambitiös politik för företagande, frihandel och innovationer går hand i hand med en modern energipolitik. Vi föreslår att en utredning tillsätts med uppdrag att analysera den svenska elmarknaden ut ett internationellt perspektiv och se över vilka åtgärder som skulle behövas för att Sverige ska fortsätta vara konkurrenskraftigt.

Utred hur systemtjänster kan säkras

En fungerande elmarknad handlar inte enbart om att förenkla marknadsmekanismerna utan även säkerställa elsystemets funktion. För att lampor och maskiner ska fungera varje given sekund krävs det att ett antal systemtjänster är på plats. Allt ifrån att säkra rätt svängmassa till reaktiv effekt. I dagsläget får en kraftproducent, i huvudsak, betalt för den el denna levererar. Samtidigt bidrar olika kraftverk till att rätt spänning och frekvens finns i systemet. Exempelvis är det bestämt att frekvensen skall vara 50 Hz. Vanligen är industriutrustning dimensionerande på sådant sätt att de automatiskt slås av om frekvensen avviker mer än +/- 0,5 Hz men ett sådant stopp i ett stålverk eller pappersbruk kan få en prislapp på tiotals miljoner kronor.

I dag är de systemtjänster som kraftproducenterna levererar i allt väsentligt gratis och sker främst genom stora anläggningar. Men med en ökad andel småskalig produktion finns det en ökad risk att kvaliteten på el sjunker. Därför är det rimligt att överväga om andra betalningsmodeller vore lämpliga. Ett första steg vore att utreda hur systemtjänster kan se ut och säkras i en framtida svensk och regional elmarknad.

En gemensam energimarknad i EU

Sverige kan inte blunda för det klimathot som världen möter. Stormar, torka, höjning av havsnivån och människor som tvingas fly som en konsekvens av klimatets påverkan måste adresseras skyndsamt. Klimathotet ställer också krav på en ambitiös energipolitik som inte bara ger svar på dagens utmaningar utan även förutser framtida behov. Vår långsiktiga vision om att Sverige ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning kompletterats med Miljömålsberedningens mål om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Sverige har en mycket hög andel förnybar energi i vårt energisystem och har överträffat EU:s 2020-mål. Till det har vi en i det närmaste koldioxidfri elproduktion. Genom denna inriktning bidrar Sverige på ett ambitiöst sätt till de globala utsläppsreduktioner som behövs på lång sikt.

Just nu sker även en sammanlänkning med övriga Europa genom den europeiska energiunionen. Detta är en viktig process som binder ihop våra marknader, ökar handeln med el och bidrar till att trygga elförsörjningen även i Sverige. När marknaden växer ökar intresset för att investera i klimatsmart el i Sverige. El som vi kan konsumera själva eller exportera till andra. Resultatet blir ett säkrare och mer klimatsmart Europa. Förhoppningen är en sammanlänkad väl fungerande elmarknad i EU med ökad handel och större grad av effektivisering. Sverige bör driva på för en gemensam energimarknad där långsiktiga konkurrenskraftiga spelregler råder.

Dessutom bör Sverige verka för att en bred råvarubas tillåts för biobränsle på EU-nivå. Biodrivmedel bidrar till en grönare omställning för industri och transportsektor. En omställning i transportsektorn kommer inte att gå över en natt, därför behövs fortsatt olika typer av biodrivmedel för att underlätta en övergång från bensin och diesel till grönare alternativ.

Ökad tillgänglighet i elsystemet

Sverige är ett avlångt land med stora avstånd där elproduktion och elkonsument inte är samlat inom samma geografiska område. Största delen av elproduktionen sker i norra

Sverige och majoriteten av elkonsumtionen sker i södra Sverige. Frågan om tillgänglighet och effekt i systemet blir allt viktigare för såväl svenska företag som hushåll. Även om Sverige fortsatt kommer vara en nettoexportör av koldioxidfri el ökar sannolikheten att det under några av årets dagar och timmar kommer saknas effekt i vårt elsystem. Flaskhalsar och bristande tillgänglighet skapar inte enbart problem för befintliga företag och hushåll utan riskerar att försena eller helt stoppa viktiga infrastruktursatsningar, bostadsbygganden och företagsetableringar som är helt avgörande för svenskt välstånd. Bas- och reglerkraft måste värnas samtidigt som mer görs för att öka tillgänglighet i befintliga och nya elnät.

Svenska kraftnät är den myndighet som ansvarar för stamnätet och just nu byggs Sydvästlänken som ett led i att förbättra överföringskapaciteten mellan norr och söder. Samtidigt är det viktigt att Svenska kraftnät fortsätter arbetet med sina framtidsanalyser och med att förbättra stamnätet. Speciellt med tanke på den aviserade stängningen av fyra kärnkraftsreaktorer som idag är viktiga delar av elproduktionen i södra Sverige. Svenska kraftnät bör även utveckla sin dialog och sina samråd samt öka transparensen i samband med investeringsprojekt i elnät. Här har Svenska kraftnät sedan januari 2018 en ny organisation på plats med delvis nya arbetssätt som syftar till mer av samordnade samråd än tidigare. Det är en välkommen utveckling. Det är nu viktigt att följa upp och utvärdera dessa nya arbetssätt för att säkerställa att ökad transparens uppnås.

Stärkt beredskap för framtida brister

En ständigt större andel volatil elproduktion och en minskande andel baskraft är en utmaning som måste adresseras. Att effektbalansen upprätthålls är en förutsättning för svensk industri, jobb och konkurrenskraft. Ett sätt att möta framtida utmaningar med effekt vore att skapa bättre förutsättningar för utveckling och nyttjande av batterilager. Svenska kraftnät har idag ett uppdrag att momentant analysera effektläget på den svenska energimarknaden. I juni 2017 beslutade riksdagen att tillkännage för regeringen att Svenska kraftnäts uppdrag breddas till att även se över effektsituationen återkommande och på sikt. På så vis stärks beredskapen för framtida brister i vårt energisystem. Vi förutsätter nu att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag på hur ett sådant uppdrag kan genomföras.

Riksrevisionen har i sin granskning av Svenska kraftnät pekat på att det finns brister i både finansieringsmodellen och samhällstekniska analyser. Här har riksdagen under 2017 riktat ett tillkännagivande mot regeringen om att även en fristående aktör bör få i uppdrag att genomföra samhällstekniska lönsamhetsbedömningar vid nätinvesteringar för att säkerställa att en god kostnadseffektivitet vid utbyggnad. Framtida utbyggnad ställer också höga krav på de tillståndsprocesser som idag tar oerhört lång tid. Det är angeläget att om möjligt, med bibehållen rättssäkerhet, korta handläggningstider. Mot den bakgrunden är det positivt att en utredning tillsatts som ska se över dagens regler för att få tillstånd att bygga och driva elledningar. Uppdraget ska slutredovisas 10 juni 2019.

Vidare är det rimligt att olika tekniska lösningar, både när det gäller teknikval i nätutbyggnaden såväl som alternativ till utbyggnad, prövas för en framtida nätutbyggnad. Därtill bör återkommande analyser av effektläget på den svenska energimarknaden genomföras i syfte att skapa bättre beslutsunderlag för såväl politiken som marknadens aktörer.

Bättre förutsättningar för att ta tillvara fjärr- och kraftvärme

Sverige har ett väl utbyggt kraftvärmenät jämfört med övriga Europa. Det är en fördel och en styrka som ska vårdas. Kraftvärmen spelar en viktig roll inte minst beträffande effektfrågan då det kan avlasta elnätet för uppvärmning. Det finns dock ett behov av helhetsgrepp om kraftvärmesektorn. Moderaterna har därför presenterat ett kraftvärmepaket för att stärka sektorn och skingra en del av osäkerheten som omger branschen idag. Fjärr- och kraftvärme skapar stora möjligheter för en cirkulär ekonomi, där kraftvärmen produceras som mest när elbehovet är som störst och fjärrvärmen minskar behovet av el för uppvärmning. Därför ställer sig Moderaterna skeptiska till diskussioner om NO_x-skatt respektive avfallsförbränningsskatt. De kommer markant försämra fjärrvärmens möjligheter att kunna bidra och konkurrera i energisystemet. Istället för att försvåra för fjärr- och kraftvärmen behövs goda förutsättningar för att återvinna värme och energi. Fjärr- och kraftvärme bör fortsatt vara en integrerad del av ett framtida hållbart energisystem där värmen produceras och distribueras på ett hållbart sätt med grunden i återvunnen energi. Det förutsätter goda förutsättningar för konkurrenskraftig teknik- och affärsutveckling. Detta för att kunna skapa resurseffektiva lösningar för framtidens hållbara energisystem och på sådant sätt vara till nytta för miljö, branschen, kunderna och samhället i stort.

Lars Hjalmered (M)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Lotta Olsson (M)

David Josefsson (M)